

Handläggare: Katarina Munier
Telefon: 08/508 25 411

Till
Socialtjänstnämnden

Ett uppföljningssystem för barnpolitiken

Remiss från socialdepartementet

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden åberopar och överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Dag Helin

Fredrik Jurdell

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 21 april 2005 att tillsätta en arbetsgrupp inom Regeringskansliet, Socialdepartementet, med uppgift att utveckla indikatorer för barnpolitiken. Föreliggande utlåtande är ett remissvar på arbetsgruppens slutrapport "Ett uppföljningssystem inom barnpolitiken" Ds 2007:9.

Slutrapporten beskriver ett antal indikatorer som kan användas för att beskriva olika aspekter av barns levnadsvillkor. De förhållanden som mäts är centrala för barn samtidigt som de är möjliga att påverka genom insatser i barnpolitiken. Arbetsgruppen föreslår att de statistiska och beräkningsmässiga arbetsuppgifterna avseende indikatorerna ska göras av Statistiska centralbyrån (SCB) och att uppföljning och fördjupad analys ska ske inom Regeringskansliet. Det föreslagna uppföljningssystemet är i första hand tänkt att vara ett verktyg för regeringens arbete med att följa upp insatser för att förverkliga barnets rättigheter och utvecklingen av flickors och pojkers levnadsvillkor.

Uppföljningssystemet följer en målstruktur med sex horisontella målområden som utgår från målet för barnpolitiken och de åtaganden som följer av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). För varje målområde föreslås ett antal indikatorer som beskriver utvecklingen av flickors och pojkers levnadsvillkor, exempelvis när det gäller

deras hälsa, levnadsstandard, delaktighet eller utsatthet. En allvarlig brist som klarläggs i rapporten är avsaknaden av indikatorer på kommunal och regional nivå vad gäller samhällets stöd och skydd till barn. Arbetsgruppen uttrycker att det befintliga statistiska underlaget om exempelvis barn som omhändertas av socialtjänsten, eller barn som upplever eller utsätts för våld i familjen, ger en otillräcklig bild av situationen i Sverige för barn i utsatta situationer. Det är angeläget med såväl förbättrad statistik som fler fördjupade undersökningar om dessa barns levnadsvillkor.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av socialtjänstförvaltningens stab för utredning och projekt.

Bakgrund

Kommitténs arbete slutfördes i februari 2007. Stockholms stad är en av flera remissinstanser. Utöver socialtjänstnämnden har kommunstyrelsen berett Hässelby-Vällingby, Normmalm och Farstas stadsdelsnämnder samt stadsledningskontoret tillfälle att yttra sig över rapporten. Ärenderubrik KS 325-001456/2007. Remisstiden sträcker sig till den 20 juni 2007.

Remissen i sammanfattning

I arbetsgruppen som står bakom rapporten har ingått experter från Justitie-, Social-, Finans-, Utbildnings- Integrations- och jämställdhetsdepartementet samt från Socialstyrelsen, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Statens folkhälsoinstitut, Barnombudsmannen, Ungdomsstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting samt frivilligsektorn. Slutrapporten omfattar fyra kapitel. I första kapitlet lämnas dels en översiktlig redogörelse för barnpolitikens mål och omfattning, och dels ett förslag på uppföljningssystem, samt en redovisning av de indikatorer som föreslås ligga till grund för uppföljningen av barnpolitikens mål på nationell och regional nivå. I kapitel 2 beskrivs det arbete som sker inom den europeiska unionen för att utveckla jämförbara indikatorer och mått kring barns levnadsvillkor. I kapitel 3 ges förslag på hur det fortsatta genomförandet och uppföljningsarbetet kan bedrivas samt en preliminär uppskattning av kostnader förknippade med att implementera och underhålla indikatorsystemet. Avslutningsvis presenteras de utvecklingsbehov som arbetsgruppen gripit tag i under sitt arbete med rapporten.

Arbetsgruppen har ringat in sex målområden; En god levnadsstandard, Bästa möjliga hälsa, En god utbildning, En trygg uppväxt, Delaktighet i samhället och Samhällets stöd och skydd. Inom varje målområde har ett antal delområden preciserats, och för dessa har lämpliga indikatorer definierats. Valet av indikatorer bygger på arbetsgruppens värderingar av vad som är centrala mått av barns levnadsvillkor, givet vad som är möjligt att mäta och uttrycka i kvantitet. Arbetsgruppen har också identifierat viktiga områden inom barnpolitiken för vilka det för närvarande inte är möjligt att definiera indikatorer och för vilka det är angeläget med en utveckling av statistiken. En stor del av insatserna för barn sker på lokal och regional nivå, varför statistiken behöver utvecklas för att kunna användas till lokala och regionala jämförelser.

Arbetsgruppen poängterar vikten av fortsatt genomförande av Statistiska Centralbyråns (SCB) årliga undersökningar om barns levnadsförhållanden, vilka har genomförts sedan 2001. Denna statistik är för vissa områden det enda befintliga underlaget för en beskrivning av barns och ungas levnadsförhållande på nationell nivå. En svaghet i

befintliga enkäter är dock att det saknas möjligheter att beskriva yngre barns levnadsvillkor, eftersom yngre barn (0-6 år) mer sällan förekommer i offentliga register och det kan vara svårare att intervju yngre barn.

En allvarlig brist som klarläggs i rapporten är avsaknaden av indikatorer på kommunal och regional nivå vad gäller samhällets stöd och skydd till barn. Det befintliga statistiska underlaget om exempelvis barn som omhändertas av socialtjänsten, eller barn som upplever eller utsätts för våld i familjen, ger en otillräcklig bild av situationen för barn i utsatta situationer. Det är angeläget med såväl förbättrad statistik som fler fördjupade undersökningar om dessa barns levnadsvillkor. Till exempel kan samma grupp av barn som återfinns bland de ekonomiskt utsatta även återfinnas bland dem med dålig fysisk eller psykisk hälsa. För att kunna observera dessa barns totala utsatthet krävs samkörningar av flera register, såväl på nationell nivå som lokalt och regionalt, vilket kan vara besvärligt ur integritetssynpunkt. Dessa svårigheter bör vägas mot samhällets ansvar att ingripa till skydd för barn som far illa eller riskerar att fara illa. En annan viktig och svåravvägd aspekt när det gäller indikatorer för samhällets stöd och skydd, är att flertalet indikatorer inte säger något om kvaliteten i insatsen, t.ex. rätt barn placerad på rätt ställe vid rätt tidpunkt. Enligt vad som skrivs i slutrapporten behöver Sveriges officiella statistik utvecklas, men på vilket sätt uttalas inte, utan arbetsgruppen hänvisar till pågående utvecklingsprojekt inom Socialstyrelsen.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen konstaterar att tre av totalt fem indikatorer för Samhällets stöd och skydd handlar om ungdomars utsatthet för och delaktighet i brott samt andelen ungdomar inom rättsväsendet. De två övriga indikatorerna mäter andel barn i institutionsvård längre tid än sex månader, uppdelat på åldrarna 0-12 år och 13-17 år, respektive andel barn som återplaceras efter hemgång från alla former av social dygnsvård. Förvaltningen konstaterar att inga av indikatorerna är möjliga att redovisa på kommunal nivå, vilket är en komplicerande faktor för uppföljningar lokalt och regionalt.

De brister avseende uppföljningssystem inom delområdet Samhällets stöd och skydd som uppmärksammats i rapporten utgör en allvarlig svårighet för i första hand regeringens arbete med att följa upp socialpolitiken och utveckla hållbara strategier för att förstärka barnpolitiken inom socialpolitikens ansvarsområde, men också svårigheter på kommunal och regional nivå att göra det samma.

Socialtjänstlagen, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade föreskriver uttryckligt vilka skyldigheter socialtjänsten har för barn och unga, men utan användbara indikatorer som verktyg för uppföljning riskerar företrädare från både socialpolitiken och socialtjänsten att hamna i svåra situationer när det gäller att välja lämpliga vägar för att förbättra socialtjänstens stöd och skydd till barn som far illa och barn som riskerar att fara illa, samt motivera för de kostnader arbetet innebär.

Förvaltningen håller med om att Sveriges officiella statistik om barn och unga behöver förbättras och tillgången till statistiken utvecklas. Förvaltningen håller sig underrättad om Socialstyrelsens pågående statistikprojekt som omfattar hela socialtjänstens verksamhet. Ett av delprojekten är att utveckla statistiken för barn och unga, men det har enligt uppgift inte påbörjats ännu, då Socialstyrelsens mandat att begära in ytterligare uppgifter behöver

klargöras. Regeringen har lagt en lagrådsremiss utifrån "Källan till en chans" där de föreslår att en särskild utredare skall se över vilka förändringar som behövs för att kunna upprätta individbaserad statistik inom socialtjänstens område.

Förvaltningen styrker regeringens uppdrag till Kronofogdemyndigheten för 2007 att utveckla Kronofogdemyndighetens statistik om vräkningar till att även ta reda på om det finns barn i familjen. Barn i familjer som får långvarigt ekonomiskt bistånd, har höga överrisker för ogynnsam utveckling i flera avseenden, till exempel låg utbildningsnivå, tonårsföräldraskap, missbruk eller psykisk sjukdom. Vräkning är en mycket stark markör för att det även finns betydande sociala problem i familjen, vilket med säkerhet ökar riskerna för barnen.

Slutligen stöder förvaltningen arbetsgruppens förslag om att indikatorer ska tas fram för att följa barn i asylsökande familjer. Ytterligare ett exempel på kunskap som förvaltningen anser saknas på delområdet samhällets stöd och skydd, är andelen barn på nationell respektive lokal nivå som växer upp i familjer där det förekommer misshandel/våld.